

Sygn. akt IV CSKP 78/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa S.N.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej [...] w G.
o uchylenie uchwał,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) oddała skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód S.N. wniósł o uchylenie uchwały Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej [...] w G. z 21 września 2016 r. nr (...) o jego wykreśleniu z rejestru członków Spółdzielni oraz nr (...)1 o jego wykluczeniu ze Spółdzielni.

Pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa [...] w G. wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 23 października 2017 r. Sąd Okręgowy w G. uchylił uchwałę nr (...) Rady Nadzorczej pozwanej z 21 września 2016 r. o wykreśleniu powoda z rejestru jej członków i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy ustalił, że w 1993 r. powód w związku z zatrudnieniem otrzymał przydział mieszkania składającego się z pokoi nr [...] i [...]1 o powierzchni ok. 38 m² w hotelu pracowniczym należącym do R. S.A przy ul. R. nr (...) w G.. Powód opłacał czynsz w wysokości 1/3 wysokości pełnych kosztów miejsca hotelowego, tj. w kwocie 81,20 zł, a pozostałą część kosztów zamieszkania powoda i jego rodziny pokrywała R. S.A.

17 listopada 1995 r. R. S.A. przeniosła na pozwaną nieodpłatnie prawo własności budynku przy ul. R. nr (...) w G. wraz prawem użytkowania wieczystego gruntu.

Pozwana odmawiała powodowi przyjęcia w poczet członków, proponowała mu zawarcie umowy najmu zajmowanych pokoi i domagała się czynszu za korzystanie z nich, który kilkakrotnie przekraczał opłaty dotychczas ponoszone przez powoda. W 1998 r. powód wniósł o nakazanie pozwanej, aby przyjęła go w poczet członków oraz ustanowiła na jego rzecz spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu. Wyrokiem z 29 marca 1999 r. Sąd Okręgowy w G. nakazał pozwanej, aby przyjęła powoda w poczet członków, a wyrokiem uzupełniającym z 19 kwietnia 1999 r. nakazał jej, aby przydzieliła powodowi lokal złożony z pokoi nr [...] i [...]1 przy ul. R. nr (...) w G.. Apelacja pozwanej została oddalona przez Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 9 marca 2000 r., a wyrokiem z 22 stycznia 2003 r., IV CKN 1680/00, Sąd Najwyższy oddalił kasację pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego.

W wykonaniu nałożonego na nią obowiązku pozwana poinformowała powoda o przyjęciu w poczet członków i ustanowieniu na jego rzecz spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu składającego się z pokoi nr [...] i [...]1 przy ul. R. nr (...) w G., pod warunkiem złożenia deklaracji członkowskiej oraz uiszczenia dwóch udziałów członkowskich po 50 zł każdy, wpisowego w kwocie 20 zł i wkładu

mieszkaniowego w wysokości 1.669,42 zł w terminie 30 dni. Powód ostatecznie 13 lutego 2004 r. wpłacił pozwanej 120 zł tytułem dwóch udziałów członkowskich po 50 zł oraz wpisowego w kwocie 20 zł, lecz pozwana 3 marca 2004 r. zwróciła mu wpłaconą kwotę. 19 marca 2004 r. powód ponownie przelał pozwanej 120 zł na udziały i wpisowe, zaś 3 czerwca 2004 r. zapłacił jeszcze 380 zł tytułem „dopłaty do udziałów i wpisowego”.

Zarząd pozwanej 18 czerwca 2004 r. podjął uchwałę nr [...]2 w sprawie przyjęcia powoda w poczet członków. Strony nie zawarły natomiast umowy o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu.

24 marca 2004 r. Walne Zgromadzenie pozwanej w uchwale zmieniającej statut z mocą od 14 czerwca 2004 r. postanowiło, że w budynku hotelowym przy ul. R. nr (...) w G. nie będą ustanawiane spółdzielcze własnościowe prawa do lokali.

W latach 2003-2005 pozwana kilkakrotnie proponowała powodowi ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do innych lokali, w szczególności w budynku przy ul. R. nr (...) w G., posiadających dostęp do kuchni i łazienki. Powód wielokrotnie odmawiał zawarcia umowy spółdzielczego lokatorskiego prawa do proponowanych mu lokali i domagał się ustanowienia prawa własnościowego do pokoi nr [...] i [...]1 przy ul. R. nr (...) lub przyznania mu na własność mieszkania o powierzchni 90 m². Przez cały czas pozostawał on z pozwaną w sporze o wysokość opłat, które powinien uiszczać w związku z korzystaniem z pokoi. Od 15 lutego 1996 r. do czerwca 2004 r. powód wpłacał pozwanej czynsz w kwocie 81,20 zł. Pozwana w 1996 r., 1998 r. i 2000 r. wystąpiła przeciwko powodowi z pozwami o zapłatę należności przypadających na zajmowane przez niego pokoje. Za okres od 15 lutego 1996 r. do 30 czerwca 2000 r. Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z 8 maja 2007 r., zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z 19 czerwca 2008 r., tytułem czynszu oraz opłat za media i na fundusz remontowy zasądził od powoda na rzecz pozwanej: kwotę 755,61 zł z odsetkami ustawowymi od 4 października 1996 r. za okres od 15 lutego 1996 r. do 31 lipca 1996 r., kwotę 6.151,84 zł z odsetkami ustawowymi od 2 lipca 1998 r. za okres od 1 sierpnia 1996 r. do 30 czerwca 1998 r., kwotę 10.940,40 zł z

odsetkami ustawowymi od 10 sierpnia 2000 r. za okres od 1 lipca 1998 r. do 30 czerwca 2000 r.

W czerwcu 2004 r. powód wyprowadził się z budynku przy ul. R. nr (...) w G., ale nie wydał lokalu pozwanej ani nie zwrócił jej kluczy do niego.

W 2004 r. pozwana wystąpiła przeciwko powodowi o zapłatę kwoty 8.273,36 zł z odsetkami tytułem czynszu i należności na fundusz remontowy za okres od 1 stycznia 2004 r. do 1 września 2004 r. Wyrokiem z 17 kwietnia 2007 r., częściowo zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z 4 lipca 2008 r., Sąd Rejonowy w G. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 6.072,65 zł z odsetkami ustawowymi od 22 października 2004 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

W 2006 r. i 2009 r. pozwana wystąpiła przeciwko powodowi o zapłatę kwot 19.391,03 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu oraz 23.184,32 zł z odsetkami ustawowymi od 1 lipca 2009 r. tytułem zaległego czynszu i należności za fundusz remontowy za okres od 1 października 2004 r. do 31 maja 2009 r. Wyrokiem łącznym z 18 marca 2011 r. Sąd Rejonowy w G. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 3.776,19 zł z odsetkami ustawowymi od 22 sierpnia 2006 r. (za okres od 1 października 2004 r. do 30 czerwca 2006 r.) oraz 5.911,44 zł z odsetkami ustawowymi od 1 lipca 2009 r. (za okres od 1 lipca 2006 r. do 31 maja 2009 r.), oddalając powództwo w pozostałym zakresie. Wyrokiem z 29 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił apelacje obu stron od tego wyroku.

W 2009 r. pozwana wystąpiła przeciwko powodowi o zapłatę kwoty 5.241,79 zł z odsetkami ustawowymi od 1 stycznia 2011 r. tytułem czynszu i opłat eksploatacyjnych za okres od 1 czerwca 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.

W latach 2007-2011 pozwana kilkakrotnie próbowała rozwiązać z powodem stosunek członkostwa.

12 kwietnia 2007 r. Rada Nadzorcza pozwanej przyjęła uchwałę o jego wykluczeniu ze Spółdzielni z powodu długotrwałego i uporczywego uchylania się od wykonywania zobowiązań wobec niej. Wyrokiem z 10 stycznia 2008 r. Sąd

Okręgowy w G. uchylił tę uchwałę uznając, że pozwana uchybiła obowiązkowi wysłuchania powoda przed jej podjęciem. Wyrokiem z 27 maja 2008 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację pozwanej od tego wyroku.

28 października 2008 r. Rada Nadzorcza pozwanej podjęła uchwałę o wykreśleniu powoda z rejestru jej członków z powodu niewiązywania się z obowiązków statutowych oraz naruszania zasad współżycia społecznego. Wyrokiem z 12 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w G. uchylił tę uchwałę z powodu uchybień formalnych przy jej przyjęciu, tj. niepowiadomienia powoda o posiedzeniu Rady Nadzorczej, niewysłuchania go oraz przeprowadzenia głosowania jawnego.

12 kwietnia 2011 r. Rada Nadzorcza pozwanej przyjęła uchwałę o wykreśleniu powoda z rejestru członków z powodu długotrwałego i uporczywego uchylania się przez niego od wykonywania zobowiązań wobec Spółdzielni, a w szczególności zalegania z opłatami związanymi z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości, niewniesienia wkładu mieszkaniowego, dwukrotnej odmowy przyjęcia lokalu mieszkalnego, świadomego wyrządzenia szkody Spółdzielni oraz uporczywego naruszania postanowień statutu, regulaminów i innych uchwał. Wyrokiem z 21 maja 2014 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo o uchylenie tej uchwały, lecz wyrokiem z 6 marca 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił ten wyrok Sądu Okręgowego i uchylił uchwałę Rady Nadzorczej, uznawszy, że pozwana nie zawiadomiła prawidłowo powoda o terminie posiedzenia, na którym przyjęto uchwałę o jego wykreśleniu z rejestru członków.

Od 2014 r. powód dobrowolnie wpłaca pozwanej bieżące opłaty w wymaganej wysokości około 300 zł miesięcznie. Należności stwierdzone wyrokami sądowymi są natomiast od niego ściągane w drodze egzekucji komorniczej.

16 marca 2016 r. pozwana wystąpiła o wyegzekwowanie od powoda kwot zasądzonych wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w G. z 18 marca 2011 r., tj. należności głównej w wysokości 9.687,63 zł, odsetek w wysokości 9.125,13 zł oraz kosztów procesu i egzekucji w łącznej wysokości 5.368,67 zł.

15 września 2016 r. pozwana zawiadomiła członków Rady Nadzorczej o posiedzeniu wyznaczonym na 21 września 2016 r. oraz przesłała im porządek obrad obejmujący zaskarżone uchwały. Powód został zawiadomiony o posiedzeniu Rady Nadzorczej na 9 dni przed terminem.

21 września 2016 r. odbyło się posiedzenie Rady Nadzorczej pozwanej, w którym uczestniczyli wszyscy członkowie i powód, który przedstawił swoje stanowisko oraz odpowiadał na pytania dotyczące określonych we wniosku Zarządu pozwanej przyczyn jego wykreślenia z rejestru członków oraz wykluczenia ze Spółdzielni.

Na posiedzeniu 21 września 2016 r. Rada Nadzorcza przyjęła uchwałę nr (...) w sprawie wykreślenia powoda z rejestru członków, uznawszy, że nie wykonuje on obowiązków statutowych, a w szczególności nie wpłacił w terminie wpisowego i dwukrotnie odmówił przyjęcia mieszkania w zasobach Spółdzielni oraz uchwałę nr (...)1 o wykluczeniu powoda ze Spółdzielni, uznawszy, że jego pozostawanie w Spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu i zasadami współżycia życia społecznego, gdyż nieprzerwanie od 1999 r. jest zadłużony na rzecz Spółdzielni, a w chwili podjęcia uchwały na kwotę 15.713,69 zł, znacznie przekraczającą trzymiesięczny okres opłat, mimo egzekwowania zaległości w postępowaniu egzekucyjnym.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 24 § 1 ustawy z 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r, poz. 648; dalej - pr. spółdz.) spółdzielnia może rozwiązać stosunek członkostwa tylko przez wykluczenie albo wykreślenie członka. Wykluczenie członka ze spółdzielni może nastąpić w wypadku, gdy z jego winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu spółdzielni lub dobrymi obyczajami (§ 2). Wykreślenie członka z rejestru członków spółdzielni może natomiast mieć miejsce, gdy członek nie wykonuje obowiązków statutowych z przyczyn od niego niezależnych (§ 3). W obu przypadkach przyczyny wykluczenia lub wykreślenia powinny być określone w statucie.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu powoda, że zaskarżone uchwały nie mogły zostać jednocześnie podjęte. Zdaniem Sądu Okręgowego użycie przez ustawodawcę spójnika „albo” wyrażającego alternatywę rozłączoną nie oznacza, że spółdzielnia nie może jednocześnie podjąć uchwały w sprawie wykluczenia i wykreślenia członka z rejestru członków. Obie instytucje mają zastosowanie w odmiennych sytuacjach i dotyczą innych przyczyn, wykluczenie spełnia funkcję represyjną, a wykreślenie z rejestru funkcję organizacyjno-porządkową. Może się zdarzyć, że tego samego członka będą dotyczyły zarówno przyczyny uzasadniające wykluczenie i wykreślenie z rejestru członków spółdzielni.

Za niezasadne uznał Sąd Okręgowy argumenty powoda, że uchwały powinny być uchylone z uwagi na nieprawidłowe zawiadomienie członków Rady Nadzorczej i powoda o terminie posiedzenia. Zarzuty te były spóźnione, ponieważ zostały podniesione dopiero w piśmie procesowym z 24 kwietnia 2017 r., a więc po 7 miesiącach od podjęcia zaskarżonych uchwał i 6 miesiącach od wytoczenia powództwa. Art. 24 § 4 pr. spółdz. przewiduje, że organ właściwy w sprawie wykluczenia lub wykreślenia ma obowiązek wysłuchać wyjaśnień zainteresowanego członka przed podjęciem uchwały. Zgodnie z § 14 statutu pozwanej i § 4 ust. 2 regulaminu Rady Nadzorczej zawiadomienie członka, którego dotyczy wnioski o wykluczenie bądź wykreślenie, powinno nastąpić na piśmie za pokwitowaniem lub przesyłką poleconą na 14 dni przed odbyciem posiedzenia Rady Nadzorczej. Zawiadomienie ma zawierać pouczenie o prawie składania wyjaśnień. Członkowie Rady Nadzorczej o czasie, miejscu i porządku obrad powinni być natomiast powiadomieni na piśmie, co najmniej na 5 dni przed terminem posiedzenia (§ 4 ust. 1 regulaminu Rady Nadzorczej).

Członkowie Rady Nadzorczej zostali prawidłowo zawiadomieni o terminie posiedzenia. 15 września 2016 r., a więc na 6 dni przed terminem posiedzenia, do wszystkich członków Rady Nadzorczej został bowiem wysłany e-mail zawierający w załączeniu porządek posiedzenia. Zawiadomienie w formie elektronicznej odpowiada wymogom regulaminowym (art. 78¹ § 2 k.c.).

Zgodnie z § 7 ust. 4 regulaminu Rady Nadzorczej co do zasady podejmuje ona uchwały zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym. Zaskarżone

uchwały Rady Nadzorczej zostały podjęte w głosowaniu jawnym zgodnie z § 7 ust. 4 regulaminu. Za ich przyjęciem zagłosowało 6 członków, zaś 3 było przeciwnych, co oznacza, że uchwały zostały skutecznie podjęte.

Uchybieniem formalnym pozwanej było zawiadomienie powoda o terminie posiedzenia Rady Nadzorczej na 9 dni przed terminem, chociaż statut i regulamin Rady Nadzorczej przewidują termin 14-dniowy. Uchybienie to nie miało żadnego wpływu na podjęte uchwały, gdyż powód stawił się na posiedzenie i został wysłuchany. Nie wnosił o odroczenie posiedzenia celem przygotowania się do obrony.

Sąd Okręgowy uznał, że podjęcie przez Radę Nadzorczą pozwanej uchwały nr [...]1 w sprawie wykreślenia powoda z rejestru członków było bezzasadne. Pozwana nie może powoływać się na okoliczności z 2003 r. i skutecznie żądać wykreślenia powoda z rejestru członków z tej przyczyny, że pierwotnie opóźnił się on z opłaceniem udziałów i wpisowego. Kwestia dwukrotnej odmowy przyjęcia mieszkania przez powoda była już przedmiotem prawomocnego wyroku, a sytuacja, w której powód odmówił przyjęcia oferowanych mu lokali mieszkalnych, nie odpowiadała hipotezie § 12 ust. 2 pkt 2 statutu. Brak zgody powoda na ustanowienie prawa do proponowanych mu lokali nie dotyczył przyjęcia lokalu, lecz zamiany dotychczas zajmowanego mieszkania pracowniczego na inne lokale.

Przyczyną podjęcia uchwały nr (...)1 w sprawie wykluczenia powoda ze Spółdzielni była niemożność pogodzenia jego dalszego pozostawiania w Spółdzielni z postanowieniami statutu i zasadami współżycia społecznego, tj. naruszenie przez niego § 11 ust. 2 pkt 4 statutu. Te przesłanki Sąd Okręgowy uznał za spełnione.

Wyrokiem z 12 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelacje obu stron od wyroku Sądu Okręgowego w G. z 23 października 2017 r. Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i ocenę prawną sprawy przedstawioną przez ten Sąd.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił, że wyrok Sądu Apelacyjnego z 12 grudnia 2018 r. w części oddalającej jego apelację od wyroku Sądu

Okręgowego został wydany z naruszeniem prawa procesowego, tj. art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 156 k.p.c. w związku z art. 148 § 1 k.p.c. przez pominięcie nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego wywołanej oddaleniem wniosku powoda oraz pełnomocnika powoda o odroczenie rozprawy 22 czerwca 2017 r. celem zapewnienia powodowi faktycznej możliwości obrony jego praw.

Powód zarzucił także, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem prawa materialnego, tj. art. 24 § 1 pr. spółdz. przez niewłaściwe zastosowanie i pominięcie art. 1 ust. 7 i 8 ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 845; dalej - u.s.m.), zgodnie z którym przepisów prawa spółdzielczego o wystąpieniu ze spółdzielni, wykluczeniu ze spółdzielni i wykreśleniu z rejestru członków spółdzielni, na mocy art. 10 ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1596; dalej - ustawa z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych), nie stosuje się w sprawach niezakończonych przed wejściem w życie tejże nowelizacji.

Jako ewentualny powód zgłosił zarzut naruszenia prawa materialnego: tj. - art. 24 § 2 i 5 pr. spółdz. w związku z § 11 ust. 2 pkt 4 statutu pozwanej przez błędną wykładnię i zrównanie sytuacji prawnej członka spółdzielni, któremu przysługuje spółdzielcze własnościowe i lokatorskie prawo do lokalu z sytuacją prawną członka spółdzielni, któremu przysługuje jedynie ekspektatywa tego prawa; - art. 65 k.c. w związku z § 11 ust. 2 pkt 4 statutu pozwanej i art. 24 § 2 i 5 pr. spółdz. przez zastosowanie wykładni rozszerzającej podstaw wykluczenia członka spółdzielni w ramach wykładni *per analogiam*, co doprowadziło do niewłaściwego utożsamienia spółdzielczych praw do lokalu z ekspektatywami tych praw co do wynikających z nich obowiązków oraz skutków ich niedopełnienia; - art. 24 § 2 pr. spółdz. przez błędną wykładnię pojęć wina umyślna i rażące niedbalstwo w kontekście niewywiązywania się z obowiązków członka spółdzielni; - art. 24 § 2 pr. spółdz. przez zastosowanie w niedostatecznie ustalonym stanie faktycznym; - art. 24 § 1 pr. spółdz. przez błędną wykładnię i uznanie, że możliwe jest podjęcie

wobec tego samego członka uchwały o wykreśleniu, jak i wykluczeniu ze spółdzielni; - art. 24 § 4 pr. spółdz. w związku z § 14 ust. 1 statutu pozwanej oraz § 4 regulaminu Rady Nadzorczej pozwanej przez przyjęcie, że termin zawiadomienia o posiedzeniu Rady Nadzorczej członka spółdzielni, którego dotyczy wniosek o wykluczenie bądź wykreślenie ma charakter instrukcyjny; - art. 65 k.c. w związku z § 14 ust. 1 statutu pozwanej oraz § 4 regulaminu Rady Nadzorczej pozwanej przez uznanie, że termin zawiadomienia o posiedzeniu Rady Nadzorczej członka spółdzielni, którego dotyczy wniosek o wykluczenie bądź wykreślenie spełnia jedynie funkcje formalne; - art. 24 § 4 pr. spółdz. w związku z § 4 regulaminu Rady Nadzorczej pozwanej i z art. 78¹ § 2 k.c. przez uznanie, że zawiadomienie członków Rady Nadzorczej o terminie posiedzenia może być dokonane w wiadomości e-mail; - art. 65 k.c. w związku z art. 24 § 4 pr. spółdz. i § 4 regulaminu Rady Nadzorczej pozwanej oraz art. 78¹ § 2 k.c. przez zakwalifikowanie wiadomości e-mail nieopatrzonej podpisem kwalifikowanym jako formy elektronicznej równoważnej formie pisemnej.

Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części, to jest w pkt I w zakresie oddalającym jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Za ustalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego trzeba uznać stanowisko, że nieważność postępowania, o jakiej mowa w art. 398⁸ § 1 pkt 3 i art. 398¹³ § 1 k.p.c., stanowiąca kwalifikowaną postać uchybienia prawu procesowemu w rozumieniu art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., może dotyczyć tylko przebiegu postępowania przed sądem drugiej instancji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 81 i postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2009 r., II CSK 80/09, niepubl.). Na taką wadliwość postępowania powód się nie powołuje, zarzuca natomiast, że Sąd Apelacyjny miał nie wyciągnąć konsekwencji z uchybień Sądu Okręgowego, prowadzących do pozbawienia powoda możliwości działania. O nieważności postępowania ze względu na pozbawienie strony możliwości obrony jej praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.)

można mówić wyłącznie wtedy, gdy z powodu uchybień procesowych popełnionych przez sąd lub stronę przeciwną nie mogła ona brać udziału w postępowaniu lub jego istotnej części i tego udziału nie brała (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, niepubl.), nie zaś wtedy, gdy strona niezależnie od ewentualnych uchybień miała możliwość działania w sprawie. Powód był w toku postępowania fachowo reprezentowany, co dotyczyło też rozprawy 22 czerwca 2017 r., a jego decyzje co do osób pełnomocników nie powinny rzutować na przebieg i sprawność postępowania w sprawie, gdyż prawo uzyskania wyroku rozstrzygającego spór w rozsądnym terminie w tym samym stopniu dotyczy powoda, co i pozwanej.

Wykładnię i ocenę zastosowania w sprawie przepisów prawa materialnego odnoszących się do relacji między członkami spółdzielni mieszkaniowych i spółdzielniami trzeba zacząć od przypomnienia wyroku z 5 lutego 2015 r., K 60/13 (OTK-A 2015, nr 2, poz. 11), w którym Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim dopuszcza członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej podmiotów, którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywa odrębnej własności lokalu, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP. Sytuacja, w której znajdował się powód w pozwanej Spółdzielni odpowiadała tej objętej oceną Trybunału Konstytucyjnego w przytoczonym wyżej wyroku. Powodowi nie przysługiwało bowiem i nie przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu w zasobach pozwanej spółdzielni, powód nie dopełnił też w terminie warunków, które by mu pozwoliły uzyskać takie prawo stosownie do wyroku Sądu Apelacyjnego z 9 marca 2000 r., od którego kasację Sąd Najwyższy oddalił wyrokiem z 22 stycznia 2003 r., IV CKN 1680/00. Powód korzystał jako najemca z dwóch pokoi w zasobach pozwanej, które nie są samodzielnym lokalem i nie mogą stać się przedmiotem spółdzielczych praw do lokalu. Powodowi nie przysługuje roszczenie, na podstawie którego mógłby domagać się ustanowienia spółdzielczego prawa do innego lokalu w zasobach pozwanej. Znowelizowane przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych przewidują, że członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej jest ściśle powiązane z korzystaniem ze spółdzielczego prawa do lokalu w zasobach

spółdzielni lub z przysługiwaniem określonej osobie ekspektatywy takiego prawa (art. 3 ust. 1-3³ u.s.m.). W ich świetle najemcy spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem przedsiębiorstwa państwowego może przysługiwać status członka spółdzielni tylko w warunkach określonych w art. 48 ust. 1 u.s.m.

W celu wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2015 r., K 60/13, ustawodawca znowelizował prawo spółdzielcze i ustawę o spółdzielniach mieszkaniowych. W art. 4 ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, która weszła w życie 9 września 2019 r., a zatem na kilka dni przed wydaniem przez Sąd Apelacyjny zaskarżonego wyroku, ustawodawca przyjął, że członek spółdzielni, któremu w dniu wejścia w życie tej ustawy nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu albo prawo odrębnej własności lokalu w zasobach spółdzielni względnie ekspektatywa uzyskania takich praw, traci z dniem jej wejścia w życie członkostwo w spółdzielni. Przepis ten miałby zastosowanie do sytuacji prawnej powoda, ale został wyeliminowany z obrotu prawnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 10 czerwca 2020 r., K 3/19 (OTK-A 2020, poz. 27), z mocą od 19 czerwca 2021 r.

Ustawą z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych ustawodawca w art. 1 ust. 7 u.s.m. postanowił, że w zakresie nieuregulowanym do stosunków prawnych normowanych tą ustawą stosuje się prawo spółdzielcze, z zastrzeżeniem jednak ust. 8 i 9, dodanych do przepisu tą nowelizacją, a zatem z mocą od 9 września 2019 r. W świetle ust. 8 art. 1 u.s.m. do wystąpienia ze spółdzielni, wykluczenia ze spółdzielni i wykreślenia z rejestru członków spółdzielni nie znajduje zastosowanie art. 24 pr. spółdz., będący podstawą podjęcia zaskarżonych uchwał przez Radę Nadzorczą pozwanej, co miało miejsce jednak przed jego wejściem w życie.

Do 9 września 2019 r. o uzyskaniu statusu członka spółdzielni decydowało zaakceptowane przez organy spółdzielni oświadczenie woli osoby zabiegającej o nie, która spełniła przesłanki ustawowe i statutowe jego uzyskania, a o rozwiązaniu stosunku członkostwa - oświadczenie woli organu spółdzielni

upoważnionego do wykluczenia członka ze spółdzielni albo jego wykreślenia z rejestru członków. Po wejściu w życie ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych o wygaśnięciu spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego orzeka sąd w procesie, gdy członek popadnie w zaległości z zapłatą opłat na rzecz spółdzielni za okres co najmniej 6 miesięcy, rażąco lub uporczywie wykracza przeciwko obowiązującemu porządkowi domowemu albo zachowuje się w sposób czyniący korzystanie z innych lokali lub nieruchomości wspólnej uciążliwym; zaleganie z opłatami nie może uzasadniać wydania takiego orzeczenia, gdy zostaną uregulowane przed zamknięciem rozprawy (art. 11 ust. 1 i 1¹ u.s.m.). W przypadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu z żądaniem nakazania przez sąd sprzedaży lokalu w drodze licytacji w przypadku długotrwałego zalegania z zapłatą opłat, rażącego lub uporczywego wykraczania osoby korzystającej z lokalu przeciwko obowiązującemu porządkowi domowemu albo niewłaściwego zachowania tej osoby czyniącego korzystanie z innych lokali lub nieruchomości wspólnej uciążliwym, występuje zarząd spółdzielni na wniosek rady nadzorczej (art. 17¹⁰ u.s.m.). Przytoczone przepisy odnoszące się do sposobu, w jaki ma dojść do pozbawienia członka spółdzielni prawa do lokalu, co w konsekwencji ma prowadzić także do ustania członkostwa w spółdzielni, mogą być stosowane nie wcześniej niż z chwilą, gdy weszły w życie.

W art. 10 ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych ustawodawca stwierdził, że do spraw sądowych wszczętych i niezakończonych prawomocnym orzeczeniem przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej stosuje się jej przepisy. Ta wysoce nieprecyzyjna norma budzi poważne wątpliwości interpretacyjne. Ze sformułowania „do spraw sądowych wszczętych i niezakończonych stosuje się” nie sposób jest wyprowadzić wniosku, że ustawodawca z dniem 9 września 2019 r. pozbawiał skuteczności oświadczenia woli mające postać uchwał w przedmiocie członkostwa w spółdzielniach, podjęte w stanie prawnym poprzedzającym wejście w życie ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych przez upoważnione do tego organy spółdzielni, w zakresie ich kompetencji. „Sprawy sądowe”, o których mowa w przepisie były wszczynane w różnym czasie, nierzadko przed wieloma laty

i dotyczą uchwał podejmowanych w różnych stanach faktycznych. Nie do zaakceptowania jest sytuacja, w której o wzruszeniu uchwały organu spółdzielni w przedmiocie członkostwa w spółdzielni miałyby decydować nie faktyczna i merytoryczna trafność tej uchwały, lecz okoliczność przypadkowa, a mianowicie to, że 9 września 2019 r. pozostawał w toku spór dotyczący jej ważności, poprawności formalnej lub trafności merytorycznej. Według ustalonych zasad intertemporalnych, do oceny ważności i skuteczności oświadczenia woli należy stosować przepisy obowiązujące wtedy, gdy zostało złożone. To samo odnosi się do faktów, ze względu na które zostało złożone. Jeśli ustawodawca w jakiejś sferze stosunków chce zastosować odmienną regułę, to musi jednoznacznie dać temu wyraz, a jego decyzja ma być motywowana racjonalnymi argumentami.

Przyjęcie, że w art. 10 ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych ustawodawca zapisał normę, która pozbawia z dniem 9 września 2019 r. skuteczności wszystkie uchwały organów spółdzielni w przedmiocie członkostwa w spółdzielni, zaskarżone przed tym dniem, niezależnie od tego, jakie racje przemawiały za ich zaskarżeniem, prowadziłoby w wielu przypadkach do premiowania osób, których powództwa zmierzające do wzruszenia uchwał organów spółdzielni były oczywiście bezzasadne. Zarazem jednak z art. 10 ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie sposób byłoby wyprowadzić podstawy do pozbawienia skuteczności uchwał w przedmiocie członkostwa w spółdzielniach, choćby wadliwych, lecz takich, co do których przed 9 września 2019 r. nie powstał stan sprawy w toku. Takiego działania przepisu nie można zaaprobować.

Z przyczyn podanych wyżej należy przyjąć, że zastosowanie art. 10 ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, jako realizującego zasadę aktualności i bezpośredniości działania norm procesowych, ogranicza się do stosunku procesowego łączącego strony i organ prowadzący postępowanie w sprawie dotyczącej uchwały organu spółdzielni mieszkaniowej wszczętej przed 9 września 2019 r. Powołanie się na ten przepis, w warunkach gdy Sąd Apelacyjny zastosował właściwe przepisy materialnoprawne w sprawie, nie mogło prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej.

Bezzasadne są zarzuty skargi kasacyjnej zgłoszone przez powoda jako ewentualne. Nie ma potrzeby rozważać, czy określone w art. 24 § 1-3 pr. spółdz. przesłanki wykluczenia członka albo jego wykreślenia z rejestru członków spółdzielni mogą mieć zastosowanie łącznie w odniesieniu do tej samej spełniającej je osoby, skoro ostatecznie w stosunku do powoda nie zostały zastosowane łącznie. Sąd Apelacyjny przekonująco, w sposób nawiązujący do poglądów wypracowanych w orzecnictwie Sądu Najwyższego, wywiódł, z jakich przyczyn postrzega postawę powoda jako uzasadniającą jego wykluczenie ze spółdzielni. Powód nie twierdzi, że spłacił zaległości finansowe na rzecz spółdzielni, których wysokość przekracza nie tylko trzymiesięczne okresy płatności, ale i ustalone w przepisach obowiązujących po 9 września 2019 r. półroczne okresy.

Przepisy ustawy i statutu spółdzielni określające sposób przygotowania posiedzeń jej organów, tak co do miejsca, jak i czasu ich zwołania, jako proceduralne, mają charakter służebny. Ich stosowanie ma bowiem pozwolić na to, by wszyscy członkowie organu kolegialnego spółdzielni przybyli na posiedzenie i należycie przygotowali się do omawiania spraw, którymi mają się zająć, a członek spółdzielni, którego dana sprawa dotyczy, by mógł przygotować się do zaprezentowania własnych racji. W posiedzeniu Rady Nadzorczej pozwanej, na którym zapadły zaskarżone przez powoda uchwały brali udział wszyscy członkowie tego organu, powiadomieni o tym posiedzeniu ze stosownym wyprzedzeniem. To, że zawiadomienia doręczone im zostały pocztą elektroniczną a nie przesyłkami listowymi niewątpliwie usprawniło obieg informacji i komunikację w sprawie posiedzenia. Powód nie wykazał, żeby ta forma zawiadomienia członków Rady Nadzorczej o posiedzeniu w jakikolwiek sposób wpłynęła na jego przebieg i wynik. Tak samo jak nie wykazał, żeby zawiadomienie go o posiedzeniu Rady Nadzorczej z nieco krótszym wyprzedzeniem niż wymagany przez statut w jakikolwiek sposób ograniczyło go w prawie do obrony, skoro był na posiedzeniu, przedstawił na nim swoje racje i nie wnioskował o jego odroczenie.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ i art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

